

PROGNÓZY VÝVOJA NA TRHU PRÁCE V SR II

Uplatnenie absolventov stredných a vysokých škôl z hľadiska početnosti v evidencii na úradoch práce v roku 2018

ITMS 2014+312031N138

Apríl 2019

Predhovor riešiteľského tímu

Aktuálny vývoj situácie na trhu práce sa vyznačuje zvyšovaním miery zamestnanosti, vyšším počtom voľných pracovných miest a s tým súvisiacim poklesom počtu uchádzačov o zamestnanie. Počet voľných pracovných miest napr. vo februári 2019 dosiahol viac ako 86 tisíc.

Pri riešení nedostatku pracovných síl s požadovanou kvalifikáciou začína byť pre Slovensko zaujímavým prílev migrujúcich pracovníkov. S touto otázkou sa dôsledne zaoberá vláda SR. Od 1. mája 2018 sa zjednodušilo zamestnávanie pracovníkov z tretích krajín v nedostatkových profesiách v okresoch, kde je miera evidovanej nezamestnanosti nižšia ako 5 %.

Z údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti na Slovensku dosiahla vo februári 2019 úroveň 5,16 % a medziročne sa znížila o 0,56 p. b. Predpokladá sa, že nezamestnanosť bude klesať v priebehu celého roka 2019, nie však tak výrazne ako v minulom roku.

Celkovo znížená ponuka pracovných síl pre trh práce priaznivo vplyva na početnosť absolventov vedených v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Poskytuje im viac príležitostí na uplatnenie, i keď sa to nevzťahuje na absolventov všetkých študijných a učebných odborov.

Aj situáciu v oblasti evidovanej nezamestnanosti, v štruktúre a počte evidovaných uchádzačov o zamestnanie výrazne ovplyvnia zmeny, ktoré prináša Akčný plán inteligentného priemyslu SR. Súbor opatrení zahrnutý v akčnom pláne sa považuje za základný predpoklad úspešnej transformácie slovenskej priemyselnej výroby. Pritom za najväčšie výzvy sa považujú opatrenia v oblasti vzdelávacieho systému, trhu práce, podpory a rozvoja vedy, výskumu a nastavenia právnych rámcov a legislatívy. Medzi strategické ciele patrí zabezpečovanie potrebnej kvantity a kvality ľudských zdrojov pre digitalizovaný a digitálny priemysel.

S prípravou na transformáciu priemyslu sa vynára požiadavka na zmenu systému vzdelávania a prípravy mladých ľudí pre trh práce. Na analýze požiadaviek na vedomosti a zručnosti a zisťovaní disparít trhu práce a vzdelávacieho systému je potrebná účasť zástupcov vzdelávacieho systému a sociálnych partnerov. Spolupráca by mala vyústiť do inovácie štátnych vzdelávacích programov pre študijné a učebné odbory na všetkých úrovniach vzdelávania. Očakáva sa, že výučbový a vzdelávací proces vrátane rekvalifikácií pripraví absolventov škôl na úspešné zvládnutie pracovných procesov.

Realizáciou súboru opatrení možno očakávať aj pozitívne ovplyvnenie štruktúry uchádzačov o zamestnanie, ich početnosť a lepšiu pripravenosť na pracovné uplatnenie z hľadiska kompetencií, odborných vedomostí a odborných zručností požadovaných moderným trhom práce.

Komplexný pohľad na zamestnanosť absolventov z hľadiska početnosti v evidencii uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny poskytujú analýzy uplatnenia absolventov na trhu práce vypracúvané v rámci Národného projektu „Prognózy vývoja na trhu práce v Slovenskej

republike II“ v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) podľa Zákona č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Analýzy a prognózy vývoja na trhu práce umožňujú realizáciu úloh v oblasti budovania inteligentného priemyslu tak, aby kvalifikované pracovné sily budúcnosti podporovali efektívne zavádzanie automatizácie, digitalizácie a robotizácie jednotlivých etáp produkcie výrobkov a poskytovania služieb, optimalizáciu riadiacich systémov a využívanie vysokorýchlostných komunikačných sietí na zabezpečenie komplexnej interoperability a flexibility podnikových procesov.

Prostredníctvom ďalšieho rozvoja internetu, ktorý bude integrálnou súčasťou riadiacich systémov, vznikne značný objem zdieľaných dát, od ktorého sa bude odvíjať funkčná analýza veľkých dát (big data), virtuálna simulácia procesov, prepojenie informácií v cloudovom prostredí, rozšírená realita, autonómne zariadenia, 3D tlač, umelá inteligencia a ďalšie technológie, ktorých zvládanie si bude vyžadovať vhodné vedomosti, zručnosti a spôsobilosti účastníkov trhu práce, vrátane absolventov stredných a vysokých škôl.

Inteligentný priemysel ako kľúčový faktor budúceho vývoja na trhu práce sa vyznačuje trvalým nárastom inovácií a je dynamickou veličinou rozvoja vedecko-výskumných pracovísk, ktoré taktiež produkujú poznatky pre ďalší vývoj technológií využívajúc základný výskum pri riešení aplikačných požiadaviek hospodárskej praxe. Mobilný internet umožňuje vo všetkých odvetviach efektívnejšiu ponuku a dodanie tovarov a služieb a prispieva k rastu produktivity podnikov a organizácií. Cloudové technológie ešte viac dynamizujú rozširovanie internetových služieb pre zákazníkov. Sofistikované analýzy umožňujú rýchlejšiu expanziu inovácií, napomáhajú urýchľovať vývoj produktu šitého na mieru zákazníkovi, zohľadňujúc jeho osobné preferencie, zvyklosti a špecifické potreby.

Smerovanie inteligentného priemyslu taktiež kladie dôraz na efektívne využívanie vzácnych zdrojov pitnej vody, surovín a energie v súlade s aktuálnym dokumentom EÚ Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030 zo dňa 30. januára 2019 (COM (2019) 22 final). Dôstojná práca a hospodársky rast, ako aj kvalitné vzdelanie, priemysel, inovácie a infraštruktúra patria medzi prioritné ciele udržateľného rozvoja národného hospodárstva, ktoré poskytujú dlhodobú perspektívu v snažení o presadzovanie plnej a produktívnej zamestnanosti, rozvoj moderných ekonomických štruktúr a budovanie spoločnosti s vyššou kvalitou života, so znižujúcimi sa regionálnymi nerovnosťami a s celkovou filozofiou produkcie a spotreby rešpektujúcou limity prírodných zdrojov našej planéty.

Účelom aplikácie prognostických poznatkov vo vzťahu k budúcej očakávanej ponuke pracovných síl, vrátane absolventov vzdelávania, bude zabezpečovať, aby očakávané zmeny

v štruktúre zamestnanosti, ekonomických činností, vedomostí, zručností a spôsobilostí ľudských zdrojov umožňovali aktívne prepojenie ekonomicky aktívneho obyvateľstva ako tvorca pridanej hodnoty a súčasne spotrebiteľa, resp. zákazníka na jednej strane a inteligentných priemyselných systémov na strane druhej tak, aby fyzicky náročná a rutinná práca bola delegovaná na stroje a systémy a pracujúci profitovali z dôstojnejších pracovných podmienok. Veľkou výzvou pritom zostávajú preventívne opatrenia, ako aj opatrenia zamerané na riešenie vzniku technologickej nezamestnanosti.

Implementácia automatizovaných systémov do produkčných procesov v priemyselnej výrobe, obchode, zákazníckom servise a iných oblastiach jednoznačne urýchľuje a zjednodušuje cestu produktu k zákazníkovi, prináša finančno-ekonomické úspory, zvyšuje kvalitu výkonu, avšak nevyhnutne so sebou prináša zmeny v dopyte po pracovných silách, ktoré sa musia efektívne prispôbovať novým podmienkam. Meniace sa prostredie v kombinácii s vplyvom očakávaných demografických a ďalších sociálno-ekonomických trendov prinesie podstatné zmeny v štruktúre potrebných zručností zamestnancov alokovaných v rôznych zamestnaniach a odvetviach ekonomických činností. Značná časť zručností naprieč všetkými odvetviami bude podstatne inovovaná, pričom napríklad v oblasti finančných služieb to pod vplyvom technologických inovácií známych pod označením „Fintech“ môže predstavovať rozhodujúcu časť zručností kvalifikovaných zamestnancov.

SR potrebuje minimalizovať nezamestnanosť absolventov stredných a vysokých škôl a systematicky posilňovať uplatnenie mladých ľudí v technologicky náročných odvetviach ekonomických činností, ktoré kladú vysoké nároky na kompetencie pracovných síl, výskum a vývoj, ako aj kvalitnú infraštruktúru. Kľúčovou je úprava vzdelávacieho systému na všetkých jeho úrovniach, prostredníctvom zabezpečenia vhodnej štruktúry vzdelávania, ako aj kvalitných a finančne adekvátne ohodnotených pedagógov. Značnú perspektívu predstavujú taktiež integrované vzdelávacie platformy zamestnávateľov, stredných a vysokých škôl, vedecko – výskumných inštitúcií a služieb zamestnanosti, ako aj zdieľanie know-how medzi priemyselnou sférou, firmami a akademickou obcou zameranou na zlepšovanie odborných znalostí, technických zručností a tvorivosti mladých ľudí. Takúto výmenu poznatkov je perspektívne podporovať ako na národnej, tak aj medzinárodnej úrovni, pričom k rekvalifikácii absolventov škôl v evidencii uchádzačov o zamestnanie v nadväznosti na zmeny v priemysle prispeje aj budovanie a efektívne využívanie moderných tréningových centier.